

Sociaal-economische status en sterfte

Auteur(s):

Smits, J.
Keij, I.
Westert, G.
CBS

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4362, pagina 419, 24 mei 2002

Rubriek:

Statistiek

Trefwoord(en):

economie, samenleving

Sociaal-economische verschillen in ziekte en sterfte zijn een belangrijk aspect van sociale ongelijkheid. Volgens het eindrapport van de Programmacommissie Sociaal-Economische Gezondheidsverschillen II leven personen met een hoge sociaal-economische status in Nederland gemiddeld twaalf jaar langer in goede gezondheid dan personen met een lage sociaal-economische status. Analyses op basis van gegevens van gedetailleerde postcodegebieden (gemiddeld veertig personen), buurten (gemiddeld 1500 personen) en wijken (gemiddeld 6600 personen) laten zien dat er in Nederland aanzienlijke verschillen in sterfte voorkomen. Gemiddeld is de sterftেকans voor mannen die in postcodegebieden wonen met een lage sociaal-economische status bijna veertig procent hoger dan voor mannen in postcodegebieden met een hoge sociaal-economische status. Bij vrouwen zijn de sterfteverschillen iets kleiner, maar nog steeds aanzienlijk.

Leeftijdsgroepen

De effecten van sociaal-economische status op sterfte verschillen aanzienlijk tussen postcodegebieden, buurten en wijken, tussen leeftijdsgroepen en tussen mannen en vrouwen. Bij de mannen is de ongelijkheid het grootst in de leeftijdsgroep 25 tot 65 jaar. Vrouwen laten op postcodeniveau hetzelfde beeld zien als mannen, met de grootste ongelijkheid op middelbare leeftijd en in de jongste leeftijdscategorie. Op buurt- en wijkniveau vertonen de jongste leeftijdsgroepen de grootste ongelijkheid en neemt de ongelijkheid geleidelijk af met de leeftijd. Meisjes van nul tot vijftien jaar in een buurt of wijk met lage sociaal-economische status hebben meer dan twee keer zoveel kans om te overlijden als meisjes in een buurt of wijk met hoge sociaal-economische status. Boven de 65 jaar neemt de ongelijkheid af voor alle groepen.

Buurtfactoren

De sterfteverschillen op postcodeniveau zijn bij de mannen meestal sterker dan die op buurtniveau, en de laatstgenoemde verschillen zijn in het algemeen weer sterker dan die op wijkniveau. Ook op buurtniveau zijn de verschillen aanzienlijk. Dit komt mede doordat de sociaal-economische status van de buurt een onafhankelijke invloed op de sterfte heeft. Risicofactoren als slechte behuizing, vervuiling en (verkeers)- onveiligheid komen meer voor in buurten met een lage sociaal-economische status. Deze invloed van buurtfactoren zien we terug bij een aantal doodsoorzaken, waarvan de effecten op buurtniveau even sterk of zelfs sterker zijn dan op postcodeniveau. Dat geldt voor maag- en darmkanker, acuut hartinfarct en niet-natuurlijke doodsoorzaken. Het duidelijkst zichtbaar is dit bij verkeersongevallen onder mannen, waar de omstandigheden op wijkniveau de grootste invloed blijken te hebben.

Gezondheidswinst

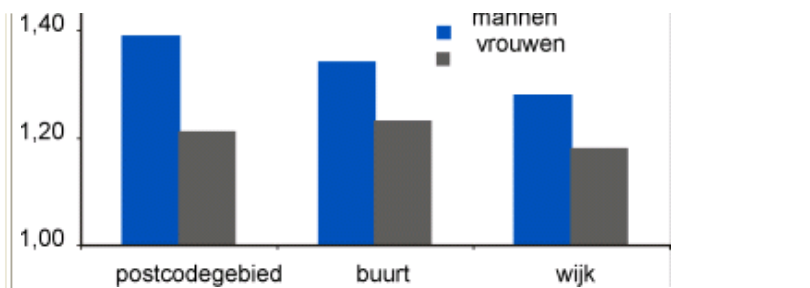
De sterfteverschillen zijn naar alle waarschijnlijkheid grotendeels te herleiden tot verschillen in leefstijl en leefomstandigheden. Dit betekent dan ook dat het voor een groot deel vermijdbare sterfte is. Leefstijl en leefomstandigheden zijn immers te veranderen. Er is dus nog veel gezondheidswinst te behalen.

Sterftেকans: de jaarlijkse sterftেকans is het risico dat iemand loopt om gedurende een gegeven jaar te overlijden.

De sociaal-economische status van een geografische eenheid is gemeten op basis van gemiddeld inkomen. In de tekst en grafieken wordt telkens de sterftেকans van personen wonende in gebieden met de laagste (achtien procent, inkomen postcodegebied onder modaal) gemiddelde inkomens vergeleken met die van personen wonende in gebieden met de hoogste (33 procent, boven modaal) gemiddelde inkomens.

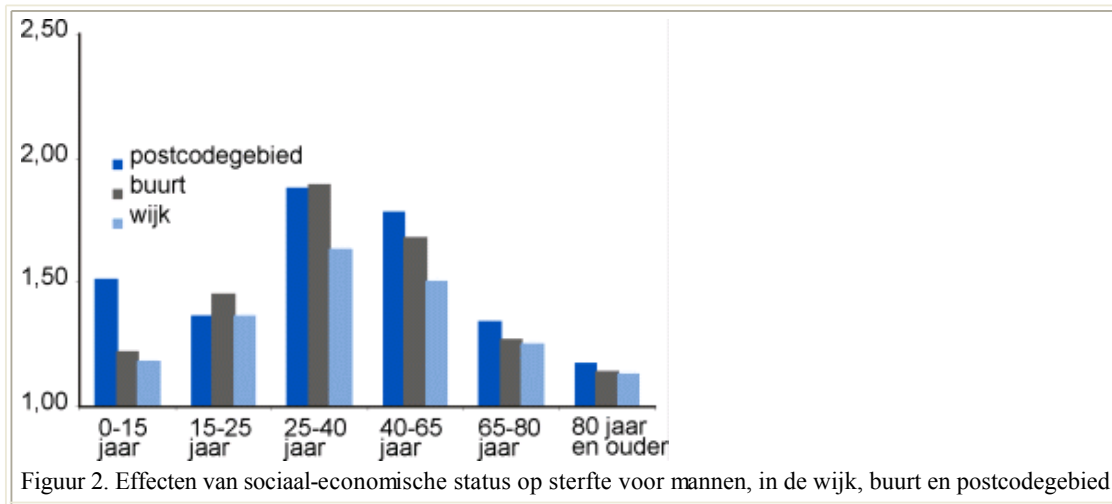
figuur 1

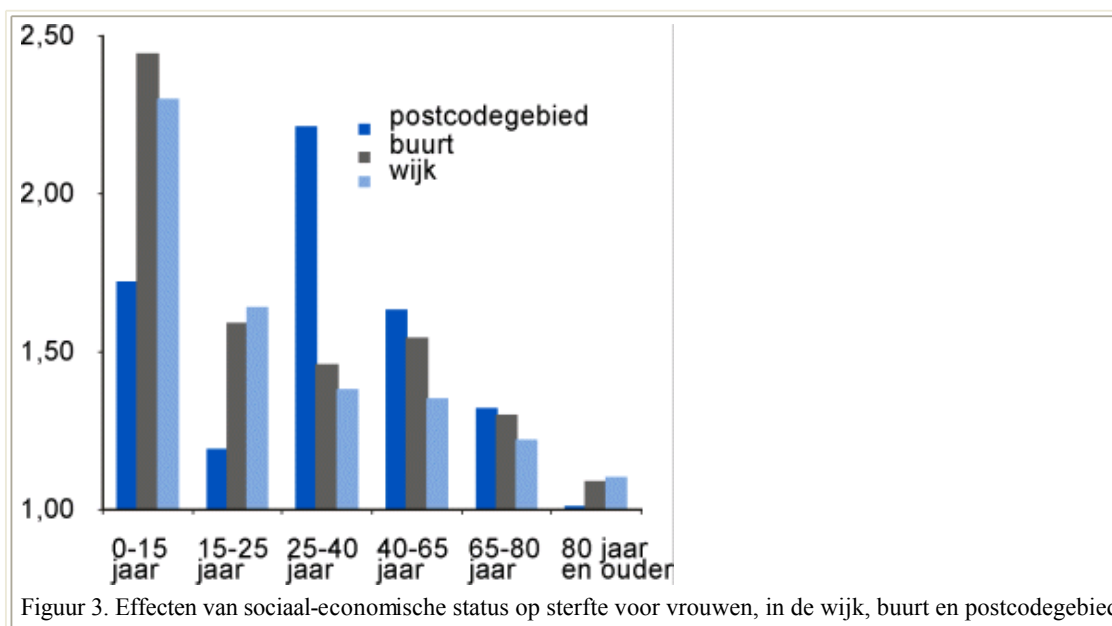
Figuur 1. Effecten van sociaal-economische status op sterfte naar geslacht, 1999

figuur 2

Figuur 2. Effecten van sociaal-economische status op sterfte voor mannen, in de wijk, buurt en postcodegebied

figuur 3

Figuur 3. Effecten van sociaal-economische status op sterfte voor vrouwen, in de wijk, buurt en postcodegebied